

Brugsanvisninger, de spildte ressourcer

Den 1. juli 2002 udkom en håndbog om, hvordan man udarbejder en leverandørbrugsanvisning. Alligevel er der lang vej, før lovgivningen om sikkerhedsdatablade er opfyldt. Alle berørte parter bør samarbejde om at finde en løsning snarest

Af Hanne Troen, Riso

Siden 1982 har den danske arbejdsmiljølov ved arbejde med farlige kemiske stoffer og materialer stillet krav om sikkerhedsdatablade. I 2001 og 2002 blev loven revideret, men kravet om sikkerhedsdatablade er fortsat gældende.

Selv om der har været brugt mange ressourcer på området, har der været store problemer med at opfylde lovens krav - specielt ved arbejde i laboratorier. På dansk findes der brugsanvisninger på 3.-5.000 stoffer, mens der udbydes 100.000 stoffer til salg. Heri er ikke medregnet et stort antal stoffer, som er fremstillet på forskningslaboratorierne.

Loven har nu eksisteret i 20 år, men det synes umuligt inden for en overskuelig årrække at opfylde kravet om sikkerhedsdatablade på dansk for alle kemikalier, der anvendes i Danmark.

Der bør gøres en indsats nu. Enten må alle involverede løse opgaven ved at samarbejde og derved undgå dobbeltarbejde, eller også må reglerne ændres.

Brugsanvisninger, de spildte ressourcer

Ifølge reglerne er leverandør og producent forpligtet til at skrive en brugsanvisning for hvert enkelt farligt stof, produkt eller materiale, som sendes med til brugeren. På denne baggrund skal brugeren udarbejde en brugsanvisning, der er tilpasset arbejdsstedet. EU-regler fastlægger, hvordan brugsanvisningen fra leverandøren/producenten skal udarbejdes.

Leverandør/producent skal udarbejde en brugsanvisning, selv om der tidligere er udarbejdet brugsanvisninger på samme stof af en anden producent/leverandør. Det betyder, at der f.eks. er mange udgaver af »leverandørbrugsanvisninger« på acetone.

Desværre er brugsanvisningernes kvalitet meget svingende, hvorfor tilliden til oplysningerne i den enkelte brugsanvisning ikke er til stede. Derfor er det som bruger ikke nok at tilpasse brugsanvisningen til arbejdsstedets forhold. Større virksomheder og offentlige institutioner skriver deres leverandørbrugsanvisninger centralt, og tilpasser dem derefter til arbejdsstedet.

Udarbejdelse af brugsanvisninger i Danmark

Danmarks Tekniske Universitet og Københavns Universitet har siden 1988 haft et samarbejde, hvor to-tre personer har udarbejdet brugsanvisninger til de to institutioner. Da de ikke har fundet leverandørernes brugsanvisninger gode nok, udarbejder de dem selv fra bunden. I løbet af de ca. 14 år har de udarbejdet brugsanvisninger for ca. 3.000 stoffer og materialer. Det anslås, at der bruges ca. 50.000 forskellige stoffer og materialer på de to institutioner.

På Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole har der også i en årrække været ansat en person til at udarbejde brugsanvisninger fra bunden. På samme måde sad der i nogle år en person på Odense Universitet, på Århus Universitet osv.

På produktionsvirksomheder er der tradition for, at der skrives en arbejdspladsbrugsanvisning, der er tilpasset produktionen. Hertil skal man kunne bruge leverandørens oplysninger som baggrund, men også her er man oftest nødt til selv at skrive brugsanvisningerne pga. for dårligt baggrundsmateriale.

På Novo Nordisk A/S kontrollerer man især de toksikologiske data.

Det betyder ikke, at leverandørerne ikke har gjort et stort stykke arbejde for at skrive gode brugsanvisninger. Problemet er nærmere, at variationen er stor og baggrundsdokumentationen ugenomsænkkelig.

Minimering af dobbeltarbejde

I 1996 skulle Danmark gennemføre EU-reglerne på området. Tidligere havde Danmark kørt efter nationale regler, hvilket betød, at alle tidligere brugsanvisninger skulle omskrives.

Risø og mange andre inden for de danske universiteter, kemikalieleverandører, virksomheder, der bruger kemikalier, organisationer og rådgivende firmaer har indset, at det ikke er holdbart, at der udføres så meget dobbeltarbejde.

På baggrund af dette er der under Dansk Standard udarbejdet en håndbog for, hvordan man udarbejder en leverandørbrugsanvisning. Tanken er, at der efterfølgende stilles krav til leverandørerne om at følge DS/INF 143, der udkom 1. juli 2002.

Samarbejdspartnerne forventer desuden, at man ved at blive enige om nogle klare retningslinjer for udarbejdelse af en brugsanvisning kan bytte brugsanvisninger og minimere dobbeltarbejde. Selv om der er en DS/INF, skal der være enighed om at bruge den, og der skal udarbejdes et meget stort antal brugsanvisninger.

Letforståelige, ensartede brugsanvisninger med veldokumenterede oplysninger og referencer er et godt redskab til vælge de rigtige kemikalier set ud fra et arbejdsmiljø- og ydre miljømæssigt synspunkt.

Udnyt udført mærkning

I EU er der ensartede regler for mærkning af farlige stoffer og produkter og for udarbejdelse af brugsanvisninger. For mærkning af farlige stoffer og produkter er der ud over fælles regler også udarbejdet en liste over farlige stoffer.

Her har man i EU på baggrund af de nødvendige data fastsat, hvordan stoffet præcist skal mærkes. Der er ikke udarbejdet tilsvarende lister over stoffer, hvor det er angivet, hvordan brugsanvisninger skal se ud.

Når man skal udarbejde en brugsanvisning, anvendes de samme data, som bruges ved vurdering af mærkningen, hvorfor man faktisk har lavet det største stykke arbejde, når mærkningen er fastsat. Vurderingen skal blot også udtrykkes i brugsanvisningens tekst.

Desuden kan man ikke nøjes med mærkningen, men er nødt til at gå tilbage til baggrundsdataene og begynde forfra.

EU's mærkningskrav til farlige stoffer findes i bogform og kan fås på diskette, men baggrundsdokumentationen er ikke tilgængelig.

Den dokumentation burde være tilgængelig for alle, evt. i form af en database med referencer og dokumentation samt en angivelse af, hvordan man har vurderet dataene og er kommet frem til mærkningen. En sådan database burde også

indeholde de tilknyttede brugsanvisninger.

En åben database med en gennemskuelig dokumentation og vurdering ville gøre det muligt at lægge niveauer for dokumentation mv. og gøre det unødvendigt for andre at lave det samme arbejde. Det kunne måske gøre, at ressourcerne til arbejdsmiljø- og ydre miljøtiltag blev bedre udnyttet.

Andre muligheder er, at der lægges pres på kemikalieleverandørerne, så de går sammen om en fælles løsning.

Manglen på brugsanvisninger i dag er størst for arbejde i laboratorierne, hvor der på det enkelte laboratorium kan bruges op til 1.000 forskellige stoffer. Mange af disse i meget små mængder. Måske er problemet ikke løst her, fordi de fagligt kompetente medarbejdere ikke har haft behov for brugsanvisninger. En mulig løsning på problemet er, at man laver en anden ordning for arbejde i laboratorier.

Fremtid og muligheder

Problemet med at frembringe sikkerhedsdatablade for alle anvendte kemikalier er også relevant i andre lande. Der er planer om, at kravene til sikkerhedsdatablade globaliseres, så reglerne er ens i Europa, USA og den øvrige verden.

Kan man udarbejde en brugsanvisning pr. stof, der gælder for hele verden (som via standardsætninger skal oversættes til alle landes sprog), kan der spares mange ressourcer.

Skal alle producenter i hvert land udarbejde brugsanvisninger på alle kemikalier, skal der bruges rigtig mange ressourcer.

Selv om der nu er udarbejdet en DS/INF, er der så lang vej, før lovgivningen kan siges at være opfyldt, at der bør gøres en indsats, hvor samtlige berørte – leverandører, producenter og brugere – arbejder sammen for at finde en løsning.

I DUA (Danske Universiteters Arbejdsmiljø Samarbejde) forventer vi i efteråret at afholde en temadag om emnet, hvor vi håber, at alle interessenter (brugere, producenter, politikere, myndigheder, virksomheder, universiteter) vil mødes og sammen finde en løsning på problemet.

E-mail:

Hanne Troen: hanne.troen@risoe.dk

Stor nordisk biotek-sommercamp for unge

Adgang til laboratorier og videnskabeligt personale er ikke hverdag for elever ved ungdomsuddannelserne. Ungdommens Naturvidenskabelige Forening (UNF) inviterer derfor til sommer 48 unge fra hele Skandinavien til at deltage i en bioteknologisk sommercamp.

Konceptet er velafprøvet, idet en tilsvarende sommerskole sidste år blev afholdt på DTU. I år afholdes sommerskolen på Aarhus Universitet, der støtter projektet med 100.000 kr. Ellers er opskriften den samme: Unge, frivillige undervisere og organisatorer arrangerer en uge med foredrag, studiebesøg, et stort socialt program samt et omfattende laboratorieprogram. Formålet med sommerskolen er at undervise unge i den

nyeste bioteknologi og forskning og derigennem vise de fantastiske muligheder og udfordringer, de naturvidenskabelige fag stiller os over for i dag.

BioTech Camp 2003 afholdes i perioden 6.-12. juli. Tilbudet om deltagelse henvender sig til elever i det almene gymnasium, hf og htx over hele landet samt det øvrige Skandinavien. Sommerskoleideen bygger på, at unge aktive naturvidenskabsstuderende underviser unge fra ungdomsuddannelserne med interesse for bioteknologi. På projektets hjemmeside www.biotech.unf.dk findes flere oplysninger, dagbogen fra sidste års BioTech Camp samt mulighed for onlinetilmelding. Sidste svarfrist er 24. maj 2003.

Københavns Miljønetværk

Københavns Miljønetværk blev etableret i juni 2001.

Formålet med miljønetværket er, at styrke virksomhedernes forebyggende miljøarbejde gennem vejledning, undervisning, information og udveksling af erfaringer.

Københavns Miljønetværk hører under Miljøkontrollen, som igen er en del af Miljø- og Forsyningsforvaltningen i København. Miljø- og forsyningsborgmester er Winnie Berndtson (S).

Læs mere om Københavns Miljønetværk på www.kbhmiljonet.dk.

Kemiagenter melder sig til tjeneste!

Københavns Miljønetværk sætter under dette års Miljøfestival fokus på farlige kemikalier.

Torsdag den 22. og fredag den 23. maj vil Miljøkontrollens kemiagenter gratis besøge københavnske virksomheder og skoler og vejlede i håndtering af farlige kemikalier.

Det er gratis at booke en kemiagent. Det kan ske via www.kbhmiljonet.dk, hvor man også kan læse mere om arrangementet. Man kan også booke en kemiagent på tlf.: 3366 5876. Fristen for at booke er 19. maj.

Arrangementet sker i samarbejde med Quickshaw cykeltaxaer.

Det er 3. gang Miljøkontrollen arrangerer Miljøfestival, som i år løber fra den 22. maj til og med den 25. maj.

Læs mere om Miljøfestivalen på www.miljoe.kk.dk